

Nr 257

Av fru Boman m. fl., om utredning rörande barnavårdsmannainstitutionen.

De ensamstående mödrarna har under senare år blivit föremål för ett ökat intresse från statsmakternas sida, och åtskilligt har gjorts för att förbättra deras ställning. Mycket återstår emellertid ännu, inte minst då det gäller bostadsfrågan och det personliga, kurativa arbetet för dem som har svårt att helt på egen hand klara upp sin situation.

För denna senare uppgift är barnavårdsmannainstitutionen det viktigaste instrumentet samhället har till sitt förfogande, dock fungerar denna f.n. inte på ett helt tillfredsställande sätt.

Barnavårdsmannainstitutionen var, när den först kom till, avsedd endast för de ogifta mödrarna och deras barn men har fr.o.m. 1939 fått betydande uppgifter även i avseende på vissa barn födda inom äktenskap, främst fränskilda och hemskilda makars barn. Just för dessa barn kan också en barnavårdsmans insatser bli av särskild betydelse, framför allt i de fall där föräldrarna på ett för barnen ytterst allvarligt sätt strider om vårdnad och umgängesrätt. Barnavårdsmannens insatser är emellertid helt beroende av att han verkligen har tid att ägna sig åt sitt uppdrag. För många barnavårdsmän — med i städerna i genomsnitt 234 förordnanden per barnavårdsmän (år 1959) — är det uppenbart att det brister härvidlag. Inte minst gäller detta de större städerna, där det rör sig om mellan 300 och 400 fall per barnavårdsmän.

Numera har visserligen på sina håll, framför allt i de största städerna, genomförts vissa rationaliseringar genom vilka barnavårdsmannen befriats från en del av sina tidigare uppgifter, som t.ex. indrivningen av underhållsbidrag. Men kvar står alltjämt, att barnavårdsmannen skall vara ett personligt stöd för samtliga de mödrar, för vilkas barn han förordnats till barnavårdsmän, och han skall »öva tillsyn över barnets personliga förhållanden och med uppmärksamhet följa dess utveckling» (Kungl. Maj:ts kungörelse om barnavårdsmans verksamhet och tillsynen härå). Att med det antal förordnanden som numera i allmänhet åvilar varje barnavårdsmän denne inte för samtliga fall kan fullgöra uppdraget enligt instruktioner är uppenbart. Möjligheterna för vissa förändringar i barnavårdsmannainstitutionen bör därför övervägas.

Närmast till hands skulle naturligtvis ligga att barnavårdsnämnderna utökade kåren av barnavårdsmän. Att räkna med en sådan utveckling är emellertid f.n. helt orealistiskt. Redan den knappa tillgången på utbildade

socialarbetare lägger här hinder i vägen och torde komma att så göra för lång tid framåt. Andra vägar bör därför övervägas, och den fråga som då först inställer sig är om barnavårdsman verkligen behövs för de utom-äktenskapliga barnen i samma utsträckning nu som tidigare. För barn i äktenskapet förordnas barnavårdsman endast om vårdnadshavaren begär det eller då barnavårdsnämnden av särskild anledning finner det erforderligt. För barn utom äktenskapet däremot är förordnande av barnavårdsman senast vid barnets födelse obligatoriskt. Med hänsyn till de utomordentligt betydelsefulla uppgifter barnavårdsmanen här har, inte minst då det gäller fastställande av faderskapet, är denna skillnad mellan barn i och barn utom äktenskap både naturlig och helt ofrånkomlig. Frågan är däremot om barn utom äktenskapet i allmänhet under hela sin uppväxttid numera är i behov av det stöd barnavårdsmanen utgör. Enligt gällande bestämmelser (Föräldrabalken 8 kap. 7 §) skall uppdraget att vara barnavårdsman upphöra först då barnet fyller 18 år, dock att barnavårdsnämnden äger förordna att uppdraget skall upphöra tidigare, om behov av barnavårdsman ej längre finnes föreligga.

I våra dagar har otvivelaktigt den ogifta modern i allmänhet avsevärt större möjligheter än då barnavårdsmaninstitutionen tillkom år 1918 att på egen hand klara sig och sitt barn. För många av dem torde också kontakten med barnavårdsmanen inskränka sig till ett minimum, till endast enstaka besök, varigenom dennes möjlighet att öva tillsyn över barnet och verkligen följa dess utveckling närmast blir en chimär. Andra däremot — ogifta såväl som frånskilda och deras barn — kan i vårt komplicerade samhälle snarare ha ett växande behov av det personliga stöd en barnavårdsman utgör. Det kan därför ifrågasättas om inte barnavårdsmanens arbete skulle på ett bättre sätt än för närvarande kunna koncentreras på just dessa senare fall. Detta borde kunna ske t.ex. på så sätt att barnavårdsmanen befriades från ansvaret för det säkerligen inte ringa antal fall, där hans insats på grund av moderns förmåga att klara sig på egen hand är av mindre betydelse.

Garantier måste dock skapas för att barnavårdsnämnderna, även om barnavårdsmanaskapet upphört, kan lämna hjälp med bl.a. bevakning av barnets ekonomiska rättigheter och indrivning av underhållsbidrag. Det torde också vara önskvärt att barnavårdsnämnderna kunde lämna frivillig rådgivning och stöd i praktiska angelägenheter till mödrar med barn under 18 år där barnavårdsmanaskapet upphört. Möjlighet att erhålla eller förordna barnavårdsman på nytt om så behövs måste också finnas.

Vi krävde i en motion till 1963 års riksdag en förbättring av barnavårdsmaninstitutionen. En översyn över denna tillstyrktes av samtliga remissinstanser. Med hänsyn till att levnadsförhållandena bl.a. på grund av urbanisering och den ökade skilsmässofrekvensen i dag ter sig helt annor-

lunda än då barnavårdsmannainstitutionen tillkom, finner vi det angeläget att frågan om barnavårdsmannainstitutionen snarast blir föremål för utredning.

Aberopande det anförda hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning av barnavårdsmannainstitutionen.

Stockholm den 23 januari 1964

Märta Boman

Astrid Kristensson

Axel Gustafsson